

**A SVÉD OKTATÁSI ELVEK ALKALMAZÁSÁNAK FŐBB
TAPASZTALATAI A (A VM KÉPZÉSBEN) avagy
GONDOLATOK A TÁVOKTATÁSRÓL**

NAGY Elemér és HEVES Csilla

SZTE Szegedi Élelmiszeripari Főiskolai Kar
6724. Szeged, Mars tér 7.
Tel./fax: 62/546-028
E-mail: nael@szef.u-szeged.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

Napjainkban természetes módon vetődik fel az a kérdés, hogy a konvencionális oktatási-tanulási módszerekhez fogunk-e továbbra is ragaszkodni, avagy vannak olyan kihívások és lehetőségek, amelyek merőben új rendszerré teszik ezt.

A "távoktatás", a "távtanulás", az "egy életen át tanulás" fogalmak értelmezésével és gyakorlati alkalmazási kísérleteivel sokan foglalkoznak, de azt tapasztaltuk, hogy ez a kutatási terület még a kiforrás stádiumában van.

Az egyik legjelentősebb hazai alapmű Kovács Ilma könyve (Új út az oktatásban? BKE Bp, 1997) részletesen taglalja a fentieket.

Több hazai projekt is foglalkozik ezekkel a problémakörökkel. A PhD tanulmányaink során megismerkedtünk a Budapesti Műszaki Egyetemen működő "Nyitott és Távoktatási Laboratórium" munkájával, illetve az ehhez kapcsolódó projektekkel (pl. Premissza) és intézményekkel (pl. az EKTF multimédia munkacsoportja).

Többen mintaként tekintik a svéd távoktatási elveket és gyakorlatot, ezért a hazai vonatkozások mellett ezt emeljük ki, annak ellenére, hogy sok más országban (pl. USA, Kanada, Ausztrália) is jelentős múltja van a távoktatásnak.

Bevezetés

Napjainkban természetes módon vetődik fel az a kérdés, hogy a konvencionális oktatási-tanulási módszerekhez fogunk-e továbbra is ragaszkodni, avagy vannak olyan kihívások és lehetőségek, amelyek merőben új rendszerré teszik ezt.

Több hazai projekt is foglalkozik ezekkel a problémakörökkel.

Többen mintaként tekintik a svéd távoktatási elveket és gyakorlatot, ezért a hazai vonatkozások mellett ezt emeljük ki, annak ellenére, hogy sok más országban (pl. USA, Kanada, Ausztrália) is jelentős múltja van a távoktatásnak.

1. A távoktatás

A távoktatás illetve a távtanulás napjaink egyik legfontosabb pedagógiai problémájává vált. A hagyományos képzési formák az iskolarendszer "hosszú távú" koncepciójára épült, így például korábban az egyetemi képzés (orvos, mérnök, jogász) jórészt olyan ismereteket nyújtott, amelyekkel felkészítette a hallgatót arra, hogy a szakterületét "nyugdíjig" elfogadhatóan tudja művelni, különösebb további tanulás nélkül. Ez a XXI. században egyre kevésbé teljesül, tehát az értelmiségi képzésben is egyik legfontosabb elv az kell legyen, hogy "nyugdíjig kész szakember" helyett "nyugdíjig potens" szakembert képezzen, kialakítva az "egy életen át tanulás" igényét és képességét.

1.1. A távoktatás értelmezése

A "távoktatás" és a "távtanulás", fogalmakat sokan használják különböző értelmezésekben. Mi Kovács Ilma koncepcióját tartjuk mértékadónak, amely szerint a távoktatás annyit jelent, hogy a tanár és a tanuló térben és/vagy időben elválik egymástól, ennek megfelelően kell megszervezni az oktatási feltételeket, körülményeket. Továbbá Kovács Ilma szerint megkülönböztetendő a távoktatás (mint oktatói feladat) és a távtanulás (mint tanulói/tanulási igény).

Saját téziseink szerint a távtanulás egyes elemei felfedezhetők a hagyományos (graduális) oktatásban is - csak néhány példát említve:

- otthon megoldandó matematikai feladatok a példatárból,
- "írjunk holnapra fogalmazást arról, hogy ..."

Külön elemzést érdemel a nyelvtanulás illetve a nyelvvizsga rendszer. Itt jelent meg hazánkban széles körben a tanulás és a számonkérés szétválása. A felkészülés és a vizsga (értékelés) más környezetben, más csatornákon történt, történik. A számonkérésnél csak a teljesítés mértéke számít, a felkészülés forrása és módja közömbös a vizsgán.

2. A svéd modell

Az első, mai értelemben vett távoktatási projektet Svédországban realizálták az 1970-es években (SIPU), noha akkor ez még nem volt pedagógiai kutatási terület. Egyik folytatásának tekinthető az ITiS.

2.1. A SIPU

Az 1970-es évek elején Svédországban kidolgozták a SIPU-nak nevezett projekt keretében a mai távoktatási gyakorlatot. A projekt az államigazgatási alkalmazottak (akkori) számítástechnikai képzésére irányult, különös tekintettel a "szemléletmód"-ra.

Központilag, jelentős költségvetési támogatással kidolgozták a "tananyagot", hét tanulói munkafüzet, hét videókazetta és egy tanári kézikönyv formájában. A helyi oktatókat (mai értelemben vett "tutor"-okat) egy intenzív, három napos kurzuson "kiképezték" az oktatási elvekre, ahol az alapvető mondanivaló az volt, hogy a tanári kézikönyv utasításainak követése mellett a foglalkozások vezetését a "tanulók" megszólaltatása, saját tapasztalataik elmondása, együttműködő részvétele vezérelje, ne pedig a "katedráról szóló kioktatás".

A projektet 18 hónap alatt sikeresen realizálták az egész országban.

Szintetizálva a SIPU elveit az alábbi oktatási elveket foglaltuk össze, amelyeket megpróbáltuk beépíteni az oktatási gyakorlatba.

- 1) Az oktatási folyamatban a tanuló és a tanár nem ellenfelek, hanem partnerek, mert "egymás nélkül nem megyünk semmire".**
- 2) Az oktató legnagyobb erőforrása a hallgató. Akár gondolatokról, akár a "hivatalossal ellentétes" tapasztalatokról, akár az elkövetett hibákról van szó.**
- 3) A tanulás folyamata és eredménye két különböző dolog, a folyamat nehézségeit általában az eredmény érdekében vállalják a résztvevők. Ennek ellenére, az eredményesség megtartása mellett a folyamatot is próbáljuk minél kellemesebbé, elviselhetőbbé tenni.**

Az elmúlt évek tapasztalatai szerint az eredmények vegyesek.

Határozottan eredményes azon hallgatók kötődésére, akik az adott területen képesek és hajlandók operatív módon segíteni az oktatási folyamatot (pl. TDK dolgozatok, "kistanárok", "kulcsosok").

A tanulók nagyobb része szívesen veszi a közvetlenebb hangulatú órákat, ugyanakkor talán "tudat alatt" ezt a követelményekből való engedésnek érzi.

2.2. Az ITiS

Az ITiS a SIPU projekt folytatásának tekinthető bizonyos szempontból. Az államigazgatási alkalmazottak képzésének pozitív tapasztalatai alapján a "svéd szervezést" kiterjesztették a közoktatás számítástechnikai környezetére is. Megítélésünk szerint pozitív tendencia, hogy a hazai "Sulinet" program az ITiS mintájára épült.

3. A hazai távoktatási projektek

A hazai távoktatási projektek alapvetően a SIPU módszereit követik, de sok hazai továbbfejlesztést is találunk.

A Premissza kutatási projekt lefektette a távoktatási és nyitott szakképzési kurzusok megszervezésének és lebonyolításának módszertanát (Lajos Tamás, Papp Lajos, Zarka Dénes vezetésével).

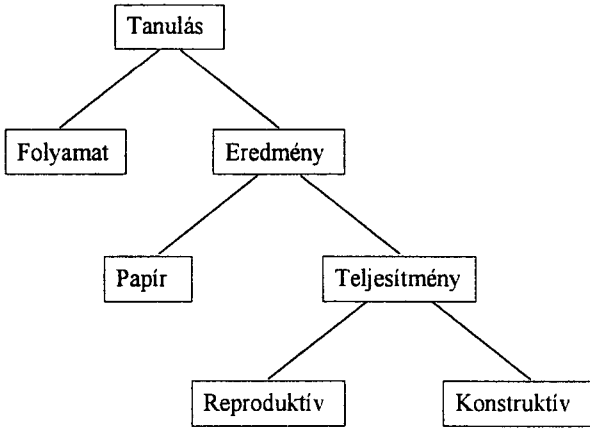
A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen több éve folyik párhuzamosan a nappali és a távoktatási forma, az elsajátítás eredményességének követésével.

A távoktatási tananyagok minősítésére Papp Lajos és Forgó Sándor vezetésével dolgoztak ki elemzési módszereket.

Figyelemre méltó az EKTF (Esterházy Károly Tanárképző Főiskola) Multimédia Laboratóriumának munkája (pl. a CD-n kiadott "Multimédia a multimédiáról" távoktatási anyaguk).

4. A távtanulás

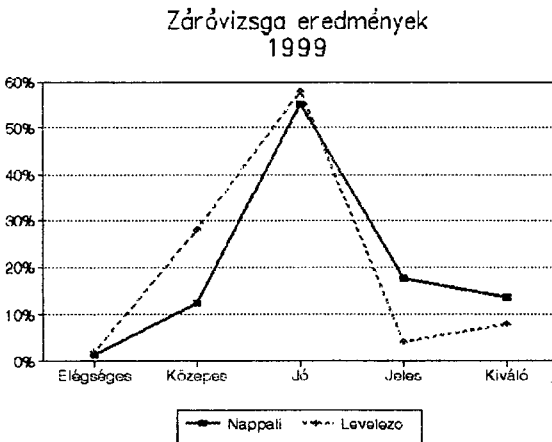
A távtanulás a távoktatás másik oldala. Itt alapvető kérdés, hogy a "távtanuló" miért vállalja a tanulást más, szórakoztatóbb időtöltés (pl. horgászat, kártyázás, olvasás) helyett. Az inspirációt általában az "eredmény" adja.

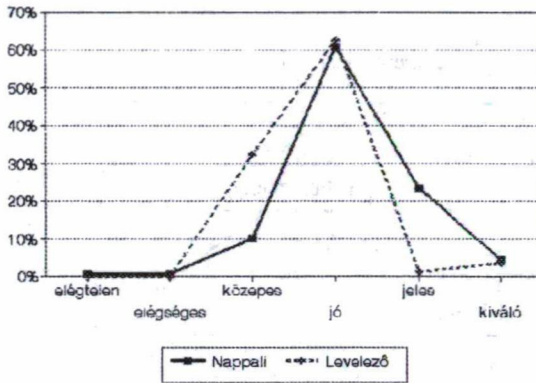
Szemléletes példának a sport, ahol az edzések kínjait a versenyeken elérendő eredmények érdekében vállalja a sportoló (pl. Papp László, Kemény Dénes).

5. Saját pedagógiai mérések

Tézisünk az is, hogy a képzést az "output" ág minősíti. A záróvizsgákon a nappali és a levelező hallgatók "vegyesen" kerültek beosztásra, ugyanazon bizottságokhoz. Teljesítésük százalékos arányban hasonlónak tekinthető.

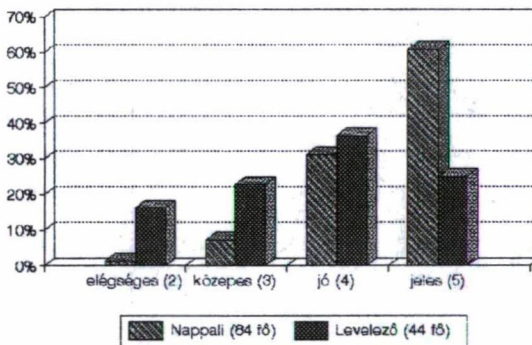

Záróvizsga eredmények
2000

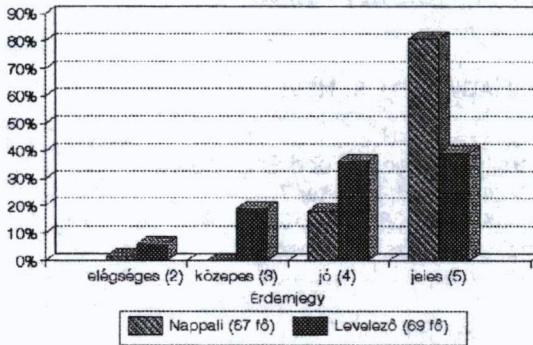

Az oktatási tevékenység hatékonyságának mérésére több kísérletet végzünk "csendben és folyamatosan", amire jó lehetőséget nyújt, hogy Karunkon több tárgy oktatása nappali és levelező tagozaton (amit jórésben a távoktatás jellemez) ugyanaz a "csapat", illetve személy oktat.

Az érdemjegyek %-os eloszlása
Rendszerszervezés 1999

Vizsgaeredmények 2000/június
Rendszerszerzés/VM

Összegzés

Az oktatás bonyolult folyamat, de az oktatóknak mindenkor új tudást kell nyújtani a hallgatóinak.

Irodalom

Falus, I: Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Keraban, 1993.

Szabó László Tamás: Minőség és minősítés az iskolában. Keraban, 1993.

Tenner, A., DeToro, I: Teljes körű minőség-menedzsment. Műszaki Könyvkiadó, 1998. 236 p.

Tanulmányok a nyitott szakképzésről 1-3. Szerk.: **Papp Lajos**; Budapest, 1999.; Műegyetemi Távoktatási Központ; (PREMISsZA projekt); 897 p.

Lajos Tamás, Zarka Dénes: Ajánlások a nyitott szakképzési programok fejlesztéséhez és lebonyolításához. Budapest, 1999.; Műegyetemi Távoktatási Központ; (PREMISsZA projekt); 104 p.

Hayes, N: Pszichológia. Akadémiai Kiadó, 1996. 289 p.

**WHAT ABOUT THE APPLICATION OF THE SWEDISH EDUCATIONAL
PRINCIPLES OR SOME THOUGHTS ABOUT DISTANCE
EDUCATION/LEARNING**

E. NAGY AND Cs. HEVES

SZTE University College of Food Engineering
6724 Szeged, Mars tér 7.
Phone/Fax.: +36-62/546-028
E-mail: nael@szef.u-szeged.hu

ABSTRACT

A question arises very naturally nowadays: will we favour the traditional educational and learning methods or are there challenges and possibilities that require a whole new system?

"Distant education", "distant learning", "learning through a life" are frequently researched concepts, yet according to our experiences this research area is still immature.

One of the most significant works, Ilma Kovács's book (Kovács, Ilma. Új út az oktatásban? [A New Way in Education?] BKE Budapest, 1997.) elaborates the afore-mentioned thoughts.

In Hungary several projects entertain these issues. During our PhD coursework we got acquainted with the work of the Nyitott és Távoktatási Laboratórium (Open and Distant Education Laboratory) at Budapest University of Technology (BME), and the joint projects (such as Premissza) and institutions (such as the multimedia workgroup at Esterházy Károly Teacher Training College).

In the Hungarian context, since several researchers follow it, we would like to emphasise the Swedish distant education principles and practice, although other countries (like the US, Canada and Australia) have a long history of distance education on their own.